

Per Persson
Kulturhistorisk museum
Universitetet i Oslo
perap@khm.uio.no

Vår ref.: ve

Deres ref

Dato: 18.12.2014

Uttalelse om DNA-analyse av Bleivikskjelettet (sak 2014/206)

Henvender i saken er Per Persson ved Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, som leder prosjektet ”*Pioneers of North-Western Europe. Determining the hidden sources of human colonisation of Norway*” (2014–2017). Prosjektet søker ny kunnskap om den menneskelige koloniseringen av Skandinavia etter siste istid (holocen) på basis av teknologiske studier av gjenstander og analyse av menneskelig DNA.

Bakgrunn

Søknaden til Skjelettutvalget omhandler kun prøvetaking av Bleivikskjelettet, som i dag er oppbevart ved De naturhistoriske samlinger, Universitetsmuseet i Bergen. Prosjektet som helhet ønsker å undersøke omtrent ti individer fra mesolittiske kontekster for mtDNA i Sverige og Norge. I tillegg vil individene bli testet for nDNA ved studier av autosomal genetiske markører (SNP). Dette baserer seg på NGS-teknikk. Prosjektet samarbeider med Senter for økologisk og evolusjonær syntese – CEES, UiO, og Uppsala Universitet, Institutionen för arkeologi og antikk historia.

Henvender ønsker å ta prøver av Bleivikskjelettet, hvor målet er en total sekvensering av det genetiske arvematerialet. I første omgang er det snakk om såkalt ”shotgun sequencing”, hvor mindre enn 0,5 gram borres ut av et massivt bein eller en tann før DNA blir ekstrahert og sekvensert. Om det viser seg at menneskelig DNA er bevart, vil det være nødvendig med en større beinprøve (ca. 1 gram) til en C-14 datering. I så fall, står det i den vedlagte etiske egevalueringen, vil det bli oversendt en ny henvendelse til utvalget.

Henvender peker på at prøvene ikke kan knyttes til noen levende mennesker i dag, og at de mesolittiske individene i hovedsak faller utenfor alle nålevende populasjoner. Det er heller ingen som i dag kan kreve at man er spesielt nært knyttet til de mesolittiske gruppene som en har gang eksisterte i Skandinavia. Det er også tatt i betraktning at prøvene er destruktive, men at prosjektet kun vil ta ut prøver av individer med mye materiale, slik at det vil være tilstrekkelig materiale igjen. Det blir også pekt på at prøvetakningen ikke vil skade osteologiske analyser.

Vurdering

Skjelettutvalget mener prosjektet er forsvarlig og at den forskningsetiske egevalueringen er god. Det er uklart hvorvidt prosjektet har tenkt å ta prøver bein eller av en tann, men et råd vil være å bevare tennene dersom undersøkelser av bein kan gi like gode resultat. Materialet befinner seg ved De naturhistoriske samlinger ved Universitetet i Bergen, og de anbefaler at det samtidig bør gjøres flere analyser for eksempel av morfologi, eventuell patologi og isotopanalyser, samt ny C14-datering. Utvalget stiller seg positive til denne vurderingen. Flere av disse undersøkelsene kan utføres ved Universitetet i Bergen, men Skjelettutvalget overlater til partene å avklare hvor og hvordan de ulike prøvene best kan utføres.

De etiske betraktningene er altså godt ivaretatt, og undersøkelsene kan fint gjennomføres under forutsetning av at forhold omkring materialet nevnt over blir avklart. Samarbeidet og avtalen mellom Kulturhistorisk museum i Oslo og De naturhistoriske samlinger i Bergen bør også være tydelig hva angår tilgang og eierskap til data og rådata fra undersøkelsene.

Bleivikskjelettet er unikt, men samtidig lite undersøkt og utforsket. I dag finnes det flere nordiske prosjekter som jobber med liknende problemstillinger, og det er viktig at resultatene blir formidlet og publisert slik at også andre forskere kan få nytte av nye funn. Utvalget mener derfor at resultatene fortrinnsvis ikke bør ha en sperrefrist på mer enn fire år, slik også De naturhistoriske samlinger i Bergen foreslår.

Med vennlig hilsen

Nils Anfinset
For Skjelettutvalget

Vidar Enebakk
Sekretariatsleder